

ZEMTURA

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKKROKSTS

Nr. 28 (116)

1997. GODA 1. AUGUSTS

CENA 5 SANTIMI

INNA JEGOROVA,
LUDZAS
NŪVODPĒTNĪCEIBAS
MUZEJA ZYNOTNISKŌ
LEIDZSTRŌDNEICA

TĀVZEMES SLOVONAIS DĀLS

GENERALMAJORA JAKOVA
KUĻNEVA 185. NŌVES
DĪNAS PĪMIŅAI

Par lobokū nu vysom slovonais krīvu armejas generals ludzōnits (jō dzymtas mōjōs atsarūn nūvodpētnīceibas muzejs) Jakovs Kuļņevs uzskateja nōvi kaujas laukā. Un liktiņam beja labpaticis šū jō vēlēšonūs pīpīldeit.

1812. goda Tēvejas kara sōkumā generala P. Vithenšteina I kōjnīku korpuss I Ritumu armejas sastōvā, kuru komandēja Krīvejas kara ministrs generala Barklajs-de-Tolli, kurā itylpa ari generala Jakova Kuļņeva kavalerijas vīneiba, pozicejas ijēme Drysas nūstyprynōnō rajona tyvumā (Boltkrīveja), sedze krīvu armejas atsakōpšonūs un slēdze franču armejas ceļu uz Piterburgu.

Generals J. Kuļņevs ar sovīm huzarīm jau nu kara pyrmajom dīnom uzrōdeja jam rakstureigu veirīškeibu, drūsmi un karavodūpa talantu. Leidz tam jam beja 55 sekmeigas kauju ope- racejas, kas atnese slavu un namērsteibu. Ritēja Kļasticu kaujas trešo dīna un šei jūla dīna, pēc vacō stīla 20., klīva liktīneiga...

Vojojūt pretinīku, cenšūtīs frančus iztrīkt nu jūs pozicejom pī Kļasticim, vīneiba, panōkumu spōrnōta, strauji īsalauze pretinīka aizmugurē un nūklīva īlanķumā. Daži naveiksmēgi uzbrukumi un Kuļņevs ar sovīm huzarīm sōce atsakōpt uz Sivošinās sādžu, pagausynojūt un atsytūt īnaidnīka spīdīni.

Zaudējuma satrikts, Kuļņevs gōja, nūslādžūt atkōpšonūs. Te pēski sprōga īnaidnīka lōdīņš, jū smogī īvainōja, nūraunūt obas kōjas vērs ceļgoly. Franču kirasīri, panōkuši, metēs pī mērštūšō generala, bet jūs atsyta Grodņas huzari.

»Pēc oculīcinīku stōstīm, kaujas laukā mērštūšais Kuļņevs, ar mūkom izsokūt vōrdus, spācynōdams sevi go- reigi, saceja: »Draugi, glōbit tāvzemi! Īnaidnikam naatdūdīt nu sūļa dzymtōs zemes! Jyusus gaida uzvara...« Sovīm karaveirīm pavēlējis nūvīkīt nu jō generala mundīri: »Lai francuži nasapricoj par krīvu generala golu« — tai šū nūtykumu aproksta A. Kalinovskis — J. Kuļņeva mōsas Marijas Petrovņas, pēc veira linejas baroneses Manteifeles-Sejas mozdāls (īzmontōjīs pagōjušō godsymta 50. godu vēsturnīka Bogdanoviča ziņas).

Generals M. Bezš-Kornilovičs sovā sacerējumā »Vēsturiskas ziņas par Boltkrīvejas īvārojāmōkajom vītom«, izdītā 1855. godā, Kuļņeva pādejos minūtes aproksta nadaudz sovāižōk: »Oculīcinīki stōsteja, ka Kuļņevs, styprī īspaidōts nu naveiksmes, zam īnaidnīka apšaudes pōrsaceļūt par Drīsas upi, nūmete sovū mundīri (jys vīnmār nosōja huzaru mentīku nu bīzas karaveiru vadmolās, ar harusa, bet na zalta šņūrem) un taidā veidā vysu nūpakal gōja ar nūdurtu golvu. Pōri upei raideits šōvīns nūrōve jam obas kōjas; nūkryta bezsamaņā un pēc dažom minūtem myra, napasacējis nī vōdā«.

Šaidū pošu verseju atbolsta tūs laiku vēsturnīks generala A. Mihailovskis-Danilevskis. Lai šī stōsti par Kuļņeva nōvi ī nav identīski seikmūs, bet bez šaubom sakreit golvonajā: »Kuļņevs nūmyra veirīškeigi un mīreigi, dūmojūt par sevi un myusu īrīču gūdu« — tai runoj cyts vēsturnīks, Kuļņeva dzeives pētnīks K. Detlovs. Jā, ari pats Jakovs Petrovičs, kai paradzādams sovū liktīneigū dīnu nažēleigajā kaujas laukā

un palikšonu leidz pilsōņu un pēn- nōcēju pīmiņā, 1812. goda Tēvijas kara sōkumā raksteja brōļam Ivanam: »...Mes stōvēsim kai stypras akmiņa sīnas par myusu meilū Tāvzemi...« »Jō kryšū nu naidnīka zūbyna, to krisšū ar gūdu, un uzskotu par laimi zidēt pādeju ašņa pīlīni, aizstōvūt Dzīmtīni...«

A. Mihailovskis-Danilevskis uzsko- ta, ka Kļasticu kaujā Kuļņeva vīneibas darbeibai beja izskīrūša lūma tōļokajōs uzvarōs, īvārojāmā veidā aizkavēja īnaidnīka vīneibu vēzēišonūs uz Moskovu un Piterburgu. Uzzyņojīs par Kuļņeva būjā eju, Napoleons uz Parīzi aizsyutējis ziņōjumu: »Krivu armejas lobōkais generala Kuļņevs — nūgalynōts.«

Jakovs Petrovičs gōja būjā, tikai četras dīnas nanūdzeivōjis leidz sovīm 49 godim. Pyrmō generala krisšona šymā ašņainajā karā tyka apraudōta lelōs sārōs. »Ziņa par Kļasticu uzvaru un generala Kuļņeva nōvi aplīdōja Krīveju. Pateiceibas dīvkolpōjumi tyka reikōti vīnlaiceigi ar bēru cere- monejom. Nu teatru skotuvem tyka saukts: myužēiga pīmiņa generalam Kuļņevam, apbreinas vōrdi jaučēs ar raudom« — roksta K. Detlovs.

Tōļok pastōsta, ka ziņa par Kuļņeva nōvi trešajā dīnā sasnēdze Moskovu: »Lelajā teatrī uzvede operu »Seneji svātīki«, priksnasuma laikā tod īvārojāmō dzidōtōja N. Sandūnova, pīgōjuse rampai, publikai nagaideiti ar treicūšu bolsu nūdžidōja: »Slava, slava generalam Kuļņevam, kurs sovū dzeivi nūlyka par Dzīmtīni...« Turpynōt jei nabeja spēka nu osorom. Vyss teatris raudōja kūpā ar jū«.

Kņazs Pāvels Dolgorukijis Kuļņeva nōves gadejumā sacerēja maršu, kurs īlgu laiku Kļasticu pulkā, nūsauktā Kuļņeva vōrdā, beja kai himna un ka- raveirus pavadeja jūs gaitēs. Storp cytu, atzeimejūt generala būjējas 175. godadīnu, 1987. godā šam sacerējumam ītru dzeivi deve pyuteju orkestrs »Ludza« V. Vašēnkova vadeibā, īzpyldūt rajona kulturas nomā augustā, kod tyka reikōts tematīskis pasōkums, veļteits slovonajam nūvodnikam, jīmā pīsadalēja ari myusu muzejs. Tāipat

plaši atzeimāta J. Kuļņeva pīmiņa ari šūgod gon Ludzā, gon Īžeskolnā Rēzeknes rajonā...

...Tai nōkamajā dīnā, 21. jūlī pēc vacō stīla, Kuļņeva mērsteigōs atlikas paglobōja Sivošinā natōli nu vītas, kur kryta, īzpyldūt tū ar militaru gūdu.

Tērgōtōjs Šaryns, kurs Kuļņeva kopu apmeklēja pēc dažom dīnom kūpā ar Pleskovas pilsōņu delegaceju, roksta tai:

»Šam drūsmēgajam veiram nūdūmōja atdūt gūdu nu sabīdreibas, kam beidžūt nu majora Tihanova īzprasēja atļōvi paīcynōt bazneickun- gu, lai ar myusim pī generala Kuļņeva kopa nūturātu aizlyugumu...«

Reitā pīsacālūši, uzvōrējom ēdīni un brauceim uz Kuļņeva kopu... Pōrgōjam pōri upei Drysai pa paldūšu tytu un nūnōcem pī kopa. Lobajā pusē stōv uniatu bazneica, nalela, kūka, vydā sašauta ar lūdi. Mōceitōjs nūrōdēja uz kūku, kurā isysta nogla, kur generala Kuļņevs nūgalynōts ar lelgobola lūdi, un tī ari nūmyra. Nu šōs vītas devemēs pī varīneigō generala kopa. Jys nikū cytu ari naatgōdnyōja, kai tikai kopu. Ar osoru plynom acim un nūskumušom sirdem nūlykom uz kopa ēdīni, aizdedzem sveci, īspraudūši tū zemē, un sōcem dzidēt aizlyugumu... Pēc aizlyuguma ar meīlastu pīminējom drūsmēigū varīni, un, kopā dusūšajam veļtējūši zemes pasaklaneišonu, aizgōjom ar jytom, pōrpiļdeitom ar skumem un leidzjyuteibu!

Lyuk, ari vyss te monuments varūpam, vyss par dzīmtīni ceīnejušamis kaujas laukā obelīskis.

1830. godā Kuļņeva nōves vītā tyka uzstōdeits pīteiceigs granīta pīmeīklis obelīskis »3 aršynus un 3 vēšokus augstumā«, uz tō beja īgravēts uzroksts »Generalmajors Kuļņevs, + 1812. goda 20. jūlī.« Zamōk V. Žukovska vōrdi vōrdi nu poemas »Dzīdūnis krīvu karaveiru pulkā«: »Kur myusu Kuļņevs, spēku veicējs, Kaujas lauka nīknō gūps? Jys kritīs, uz vairūga golvu licīs, Un dalnā sažņauģts zūbyns. Kur liktiņš dzeiveibu tam kaidreiz deve, Tī kauja pīveikuse jū,

Nūbeigums 4. lpp.

DZEIVE VYSU OCU PRĪŠKĀ

1922. goda 9. augustā Rēzeknes apriņķa Vydsmuižas pogosta Kryštobu sādžā dzimis vīns nu ražeigōkajim »Zemtura« autorim Leonardis Ertis — laseitōjus na reizi vin jau īprīcynōjūši jō atmiņū stōstejumi par aizgōjušajim laikim un cylvākim, ari par tagadnes nūrīsem, vēļ daudz kū laseisim nu materialim, kas jau īsyutāti avīzes »portfelī«.

L. Erta dzeive aizritējusi tepat Latvejā, jo naskaita pīspīdu »ceļōjumu« uz »na tik tōlom vītom«. Jam kai pyrmajam žyupeļs kōrts tryuceigā kolpōtōja giminē, svēteitā ar sešīm bārnim. Tāvs Pīters strōdōja meža dīnastā Vilēnu (Gaļņu) vērsmežnīceibā dažādūs omotūs leidz 1949. goda 25. martam, kod tyka izsyutāts nūmatynōjumā uz Tomskas apgobola Tuganas rajonu. Mōte Katrīne beja īgaunīte nu Novosokoļnikim, jauneibas uzvōrdā Visnapa.

1923. godā tāvam Vydsmuižas pogosta Polkoronas muižā tyka pīškērtā 16.69 hektarus lela jaun- saimnīceiba, kuru nūsauce par »Ērglim« un atsaroda jaukā vītā lela vaļsts meža masīva molā. Vysupyrms te uzceļe napīcīšamōs saimnīceibas ākas, tod pōrsaceļe poši. Leonardam te aizritēja bērneiba. Tāvs beja aizjīmts dorbā, saimnīceibu vadeja un bārnus audzynyōja mōte.

Skūlās gaitas Leonardis Polkoronas četrklaseigajā skūlā īsōce 1929. goda rudīni un tū beidze 1934. godā, mōceibas turpnyōja tō poša pogosta sešklaseigajā pamatskūlā, kur īsastōja ari 559. mozpulkā un jaunōtnes sorkonō krysta pulceņā. Tīcis golā ar šū skūlu, 1936. godā īsastōja Varakļōnu vaļsts gymnazejā, kur vīceļjōs leidz 1940. goda 1. janvaram, tod pōrgōja uz Rēzeknes vaļsts gim- nazeju un tū tod pabeidze 1941. godā. Turpnyōja dorbotīs mozpulkā.

Pēc gymnazejas leidz 1942. godam strōdōja tāva lauku saimnīceibā, bet nu janvara leidz septembram — Viļānu vērsmežnīceibas Stērnīnes mežnī- ceibā, kuru atsaroda Atašīnes pogosta Krystapūrtūs, par rēķīnvedi, septembrī uzjīmts par studentu Jelgovas Lauksaimnīceibas akademejas Mež- saimnīceibas fakultatē; tymā pošā godā ari par bīdra kandidatu mežkūpu bidreibā »Šalkone«.

1944. goda augustā L. Ertam beja lamts nūkliūt »Kūrzemes kotlā«, pādejūs treis mēnešus jau civilpersonu dorba nūmetnē — īslūdžāts par atsateikšonūs dīnēt vōcu armējā. Šei dorba nūmetne beja Ventspīlī, Pīļš īlā, tur sabēja leidz Vōcejas kapitulacejai. Kara laikā studēt vārejā ar pōrtrauku- mīm un leidz 1945. goda 2. jūlam, kod par pīdareibu Latgolas latvīšu nacionalajai apvīneibai 4. oktobrī LPSR ĪTK karaspāka tribunals nūtsīvoja uz 10 godīm lobōšonas dorbu nūmetnēs ar tīseibu zaudēšonu uz 3 godīm. Sūds beja jōicīs Arhangeļskas apgobolā, Karagandā un Sibīrejā (Kemerovus apgobolā un Omskā), strōdōjūt meža dorbūs un ceļtnīceibā. Kod vaine jau beja »īzperkta«, 1954. godā aizsyutēja trymdā uz Kazajeju—

LEONARDIS ERTIS

Karagandu, kur strōdōja par apmetēju un sōce vuiceitīs Kolnu tehnikuma ryupnīceibas un civilōs ceļtnīceibas nāklōtīnes nūdaļā.

Ziņa par atbreivōšonu sajīmta 1956. goda augustā, tod atsagrizē Latvejā, Pļaveņu rajona Klintaines cīma Bebrulejā, kur dzeivōja vacōki — pēc atsagrisšonōs nu Sibīrejas beja nūperkūši mōjēnu »Ceriņi«.

Dzeives un dorba celi L. Ertam gōjūši kai strōdnīkam un byuvdorbu vadeitōjam Pļaveņu kaļkamiņš lautzuvēs, byuvmeistarom un tehnikajam uzraugam Brōcēnu cementa un šīfera kombinata kapitalōs ceļtnīceibas nūdaļā, vacōkajam īnženeram, tehnikōs daļās priksnīkam Jākubpīļš dolomīta lautzvyu ryupneicas ceļtnīceibas dīrekcējā, sagaidūt, ka tū 1967. godā pōrveidōja par naryudas byuvmaterialu kombinatu un tymā beja kapitalōs ceļtnīceibas daļās priksnīks. Priksnīka omotūs pastrōdōja Pļaveņu kaļkamiņa lautzuvēs, Jākubpīļš līšonas mehanīskōs ryupneicas ceļtnīceibas dīrekcējā. Tod dzeiva, kai soka, »īzmete cylvāku«, aizvadūt L. Ertu uz ražōšonas apvīneibu »Dai-rade« Reigā par kapitalōs ceļtnīceibas priksnīku, otkon atgrīze uz Pļaveņu kaļkamiņa lautzuvem un beidžūt nūnōce ari Brōcēnūs kapitalōs ceļtnīceibas nūdaļā. Nu 1967. leidz 1969. godam beja īvalāts Jākubpīļš pīļsātas padūmē.

Karagandā īsōktōs mōceibas L. Ertis turpnyōja pēc atsagrisšonōs Latvejā — Reigas ceļtnīceibas tehnikumā, kuru 1959. godā pabeidze ar byuv- tehnika kvalīfīkaceju ryupnīcyskajā un civilajā ceļtnīceibā. Reabilitāts 1969. godā, jō, kai atklōja LPSR Augstōkōs tīsas kriminallītu kolegeja, nīkaida nūzīguma sastōva nav bejis, lai tīsōtu.

Leonardis Ertis sakarus ar presi uzjēmis jau 1965. godā, kod sōce sadarbeibu ar rajona laikrokstu »Breivō Daugova«, bet kod 1982. goda 9. augustā aizgōja pensējā, napa- lyka vys »peļneitā atpyutā«, dorbojōs Latgališu kulturas bidreibas vaļdē Jākubpīļš rajonā, kai vacbīdrs »Šalkonē« un kai bīdrs Latgolas Pētnīceibas īstitutā. Sovas pensio- nara dīnas voda Aizkraukles Bāru īlā.

HRONIKA

• 1927. goda 3. augustā Jaunlatgolas apriņķa Bolvu komerc- skūlā pōrgōja vaļsts uzturamūs skaitā un tyka pōrcalta uz Rēzekni — Rēzeknes vaļsts komercskūlā.

• 1932. goda 7. augustā Viļānūs nūtyka plaši Katōļu jaunōtnes bidreibas svātīki ar Svātō Tāva syutņa arhiveiskupa Antonija Čehīni pīsadaleišonūs. Pēc sv. Mises nūtyka svīneigs gōjīns, džišmu svātīki, sporta priksnasumi un teatra izrōde.

TĀVU ZEMES KALENDARS

PAPYLDUS

FINANSĒJUMS

LAUKU SLIMNEICAI

Pyrms sōkt Aglyunas lauku slim- neicas remontu, Preiļu rajona padūme īdalēja nalelu summu leidzēklū un lykōs, pītīks, bet kod ceļtnīki kērēs pī dorba, īzarōdējōs, nā. Šamōs dīnōs padūme nūlēme īdaleit papyldus vēļ 3000 latu, lai dorbus pabeigtu. Pēc remonta slimneica byus voi gluži nu jauna uzcalta.

REDKOLEGEJA: Valija Berkina — Jākubpils, Jāns Elksnis — Latgolas Kultūras centra izdevniecība, Pīters Gleizdāns — Rēzekne, Jāns Kokins — Daugavpils, Anita Petkune — Krāslava, Ontons Rancāns — Preiļi, Ontons Slyšāns — Bolvi, Viktors Trojanovskis — Ludza, Pīters Zeile — Reiga, Jāns Žugovs — Reiga, ūrzemu biroja vadeitōjs — Aļberts Spōģis Ministere

SILVIJA RYBAKOVA,
LATGOLAS KULTURVĒSTURES MUZEJS

LATGOLAS KERAMIKA

Meistars, vērtēji aplūkojams kotru dorbu, uz cepla molas rindoj vāzes, krūzes, svečturus, blūdas un pūdus, skeivus un sviļpaunikus, nu kurim gluži kāi nu dzeives dvašoj kors-tums. Darbneica pīšapylda ar atdzistušos keramikas jautrū sprāgōšonu un sajusmynōtūs bolsu čalom. Rokstainūs tautas tārpus sīvas uszōc tautas dzīsmu, tai sekoj apdzidōšona, kod jautri un pat narōtni panti teik veļteiti meistaram un jō sīvai, bārnim un īvārojamōkajim visim.

Tai nūteik Latgolas keramiku pūdu cepla izjīmōna. Tī ir svātki, meistara rodūsīs īceru pīpīļdējums, un šaidōs reizēs puļcejas dūmu bidri, keramikas pazinēji un vārtātōji. Bet cyts ar tautas mōkslas breinumainū pasauli īpasazeis-tas pīrmū reizī, un laimeigs ir tys, kam dzērksns nu pūdu cepla īkreit sirdī.

Vēļ mirklis un meistara rūku ryupeigi veidōti, guņšbreinuma apdvāstī dorbi atstōs darbneicu, lai jaunū mōjvītu īgyutu tepat myusu zemē, voi dūtūs tōli pasaulē.

Šudī keramika ir na tikai izplateitōkō tautas mōkslas nūzare Latgolā, bet arī tōs simbols. Latvejas austrumu nūvodā, kas īlgus godsymtus beja vēsturiski atrauts nu pōrējōs Latvejas daļas, atsarosdamīs svešu varu jūgā, sovu latvyskū identitāti saglobōja volūdā, dzīsmē un tautas mōkslā. Latgolas keramikas priķsmati uztr saikni ar dobu, snādz priķstotū par myusu priķsteču pasaulā uzskotū un estetiskajōm vērtēibom, tī atsarūn myusim leidza īkdinā, bet dzeives svareīgōkajūs breižīs jīm ir arī rituala priķsmata nūzeime.

Pījīmts cinejamam jubīlaram dōvynōt daudzūburu svečturi, vōrda dīnas gavīlīkam, sevīškī jō jō vōrds ir Jōns, pasnīgt ar augleības simbolym rūtītū rūzi. Dōrgus cīmeņus uzjamūt, uz bolta lynu goldaura klōjam mōla traukus, kuru glazuras šķit zemes spēka un saules gaismas pīļejušas. Bet pīmīņai nu Latgolas apcīmōjuma visu ceļasūmōs likam koč mozu nīceņu — sviļpaunīku, kas nu senejōs bārnū rūtāļlītas, meistara fantazejas izauklāts, pōrsavērtīs par tradicionālū Latgolas suvenīru.

Latgolas keramikas pīrmsōkumi meklejami vālō neolīta laikmatā, vysmoz pīrms 4 godū tyukstūšom, bet dekoratīvōs keramikas myužs vēļ pavysam eiss — napylns godū smyts.

19. gs. vydā vairōkūs Latgolas nūvodūs uzplauka pūdņika omots, kas atsateistūtīs īgyva skaneīgū Latgolas keramikas nūsaukumu; tōs fenomenu veidōj daudzūs godsymtu

nūstastyrynōjušōs tradīcejas, īpatneji nūvoda sociali un sociali ekonomīskī apstōkli, namīteigi rodūsā plynveidōšōns.

Latgolas zeme arvīn bejuse paskūpa, orōja maizei pījaukta svīdru sōjō garša. Pēc dzymtbyušonas atceļšonas, kod mainējōs zemnīku dzeives apstōkli, daudzī atstōja dzymtōs vītas un devēs peļņā uz pīļsātōm voi ceļu byuvem. Cyti sovu dīnīškū iztyku peļņēja tepat uz vītas ar ausšonu, kūkgrīšonu, kalēja voi namdara omotu, sovukōrt tī, kuri, lyukojūtīs pēc leita izslōpušajā pelēceigajā zelmenī, sajuta mōlainōs pīkalnes naatvairamū smōrdu, pīsavērse senejam pūdņika omotam.

Godsymta meļā Latgolā beja daudzās sādžas, kur gondreīž kotrā mōjā grīzēs pūdņika rypa. Meistara prasme veidōt zemnīku dzeivei napīcīšamūs traukus pōrgōja nu paaudzes paaudzē. Godūs vacōki pūdņiki, kam smogais dorbs myuža nūgalē beja atjēmis spēkus, kūpā ar mozbārnīm veidōja stabuleites, peileites, zirdzeņus. Rāmi rytynūt atziņu un atmiņu komulī, vactāvs mozdālam nūdeve sovu dzeives pīredzi, omota prasmi un vērtēibu mārāuklu. Bīži vin šaidā pasaulē, kur leidza šyupeļam dyuc pūdņika rīpa, pagōja vyss myužs.

Bet pīrms cik myužim darynōts tys sviļpaunīks, kuru arheologi atroda Rēzeknes vydsulaikū pīļs kulturas slōnī? Varbyut tēi ir teiksmu peileite, kurai zynoma pazemes eja uz bogōteibu nūlyktvō? Mōla veiri īk dīnas kōvēs ar nabadzēibu un pūdņika sapyns par bogōteibu saistējōs vīneigi ar veiksmēgu braucīni uz tērgu. Kod pūdi beja gotovī, meistars lyukōja sīna vadamōs ūres, klōja jīmōs tōļmas un saudzeigi kōrtōja vazumu. Čaklōkais un attapeīgōkais dāls varēja braukt leidza, pīskatēja preces un zyrgus.

Kaidi tik tērgi natyka izbraukōtī! Jō tōļōk devēs, jō lelōkas cereības izpōrdūt jau tai lātūs traukus. Latgolas pūdņiku tērga saucīņus «Pūdi, blūdas, madaunīki, mozīm bārnīm sviļpaunīki!» pazyna na tikai apkōrtnē, bet arī Leitovas, Boltkrīvejas un Krīvejas pīrūbežu rajonūs. Storp cytu, pērūt pīna pūdus, saimīneica lyukōjōs, lai boltmōla sveitēņa, kas rūtōja pūdu, byutu īvyllkta pēc īspējas zamōk, tīcēja, ka taidā pūdā nūstastōs bīzōka krējuma kōrta.

Pūdņiku profesionalōs izaugsmes golvonō skūla beja tērgs, jūs storpā iza-vērtēs klusa konkureņce par produkcējas skaistumu, iztureīgumu un lātumu, kū nūteice 20. gs. 20.—30. godū

pīagūšō interese par sadzeives kulturas plynveidōšonu. Andrejs Paulāns un Polīkarps Vylcāns pīrmi nu Latgolas meistaru vyda pīsavērse dekoratīvūs priķsmatu radeīšonai. Daudzas vāžu formas nūskatēja dobā, teirumā voi vīnkōršā zemnīka sātas arhītekturā, izmontōja arī pazeistamūs saimīceības trauku siluetus. Zeimeigi, ka nīkō nazynūt par neolīta keramiku, precīzi atdarynōja senejūs trauku formas. Sovukōrt bazneicu barokalais inventars deve īrūsmi sarežģeitom svečturu kompozīcejom, arī greznīm saimīceibā lītōjamim trauku komplektim — pušdīņu, ols un līkīra servīzem. Meistaru īkšējōs breiveības iztēles un fantazejas lītōjums īpaši izapaudēs trauku rūtōjumā. Andrejs Paulāns klīva par gleznīskī plastīskō virzīņa pamatīceju, bet Polīkarps Vylcāns — par spylgtōkū izsmolcynōta grafīskō rūtōjuma meistaru. Ar sovstarpejas sacēseības goru jī aizrōve cytas.

Keramiki, profesionalu mōkslinīku atbalsteiti, nu 1935. goda sōce pīsadaleit Latvejas un storptautyskajōs izstōdēs, bet vyslelōkū atsuceibu gīva Vyspasaulā Mōkslas un ryupnīceības izstōdē Parīzē 1937. godā. Divas zalta un divas sudroba medaļas beja spūžs Latgolas keramiku un vysas latvīšu tautas mōkslas triumfī! Nūvoda keramikai pasavēre ceļš uz muzejim, mōkslas līpratēju kolekcejom un pīļsētnīku dzeivūklīm.

Myusu nūvoda keramikai rakstureigs bogōteigs kolorīts, plaši pīlītōta polīhromīja, bīži vin pretstōtūt syltūs un vāsūs krōsu tūpus. Latgolas meistaru paletē ītvartas dzymtō nūvoda krōsas: uzorta teiruma pīsōtynōtais bryunums, plaukstūšu bārzu svaigais zaļums, rudzu dryvu zaltainums un azaru dzydrais zylums. Jaunas īspējas pavēre krōsainūs caurspeideīgūs glazuru klōšona uz bolta apļējuma, jōve īzceļt bogōteīgū grafīskū rūtōjumu, kura golvonī motīvi atspūļōjōj zemnīku pasaulā uzverei tyvū sauli, zemi, yudīņus, dabasu jumu — radnīceīgū sagōs, vylnainēs un cytōs tekstīlējōs sastūpamim rokstim. Izmontōjūt tradicionālū tehnoloģēju un apytynūt traukus ar sausū svyna glazuru, bet pēc tam apdzynōjūt valejā bedres tīpa ceplī, īgyva patīsī naapreķīnojamus un nagaideitus krōsu efekts.

Pēc II pasaulā kara Latgolas keramikas atteisteibā ir gon uzplaukuma, gon sastynguma perīodi. Ekonomīskūs un politīskūs spaidūs nōcēs cīst tai keramikū paaudzei, kas dorbōjōs pīrmaļūs pēckara godūs. Kolektīvīzacejas laikā vītejōs varas attīksme pret keramikim beja styprī divkūseiga. Valsts leimīnī ar jīm pōrstōvēja padūmu Latvejas kulturas sasnāgumus, bet dzeivē vōjōja kai kapi-

alistīskūs seikražōtōjus un kolektīvīzacejas pretīnikus. Pat mōla rakšonu uzskatēja par kaitīceibu un tikai ratam pa spēkam beja nūdūklū smogō nosta.

Styprōki izturēja. Bolstūtīs uz sovu omota prasmi un vacmeistaru atbolstu, jī sekmeigi izkūpe individualitāti un

Latgolas meistari keramikas tālu pasaulē, regulari organizējūt izstōdes Vōcejā, Norvegejā, Sūmeji un cytur.

Lai arī myusu dīnōs labprōt izmontōja jaunas tehnoloģējas, mōla mehanīzātu sagatavōšonu un cytus jaunynōjumus, pret trauku

radēja palīkūšas mōkslas vērtēības. Politīskō «atkušņa» laikā 1958. godā Reigā nūtyka Latgolas tautas mōkslas izstōde, kurā beja aplūkojama lelōkō un krōšņōkō pēc kara Latgolas keramikas ekspozīcija. Keramikā gīva peļneitu atzīneibu, vairōkus nu jīm uzjēme profesionalūs mōkslinīku savīneibā. Dimžāl, tautas mōkslas rodūšajam pacālumam sekōja atplyudi, septēndasmytūs godū sōkumā tradīcionalajūs keramikas centrūs ceplī draudēja izdzīst.

Šudī keramika atsateistōs principiāli jaunūs apstōklūs. Pādejūs 20 godū laikā mainējušōs jūs dorba un dzeives vītas, darbēibā īnōcis tehnīskais progress, dzymtom pīsapuļcējušīs jauni spēki. Septēndasmytūs godū ūtrajā pusē lelōkajōs nūvoda pīļsātōs — Rēzeknē un Daugavpīlī — uszōce dorbu keramikas studejas, kuras klīst par organizatoriskajīm centrim Latgolas pūdņiceības atdzīmōnā.

Teik aizsōkta īkgadejō Latgolas keramikas dīnu tradīcija, reikōtas izstōdes, pīsadaleits tērgūs, Starptautyskajā tautas mōkslas simpozejā Moskovā 1982. godā nūteik plašōkō Latgolas keramikas izstōde vysā tōs vēsturē. 73 autoru dorbi pīsaista ūrzemu specialistu uzmanēibu kai nīkals un dzeivs tautas mōkslas veids. Nu 1990. goda

apdzynōšonu elektrīskajā krōsnī izaturīs pīšardzeigi. Jī pōrlīcynōtī, ka tikai tradīcionalō apdzynōšona spēj radeit tīk gaideitū guņšbreinumū, atklōt mōla burveibu. Latgolas keramikā apsazynōj sovu atbīļdeibu seņču montōjuma saglobōšonā. Naatlaideigi izkūpūt īndīvalū rūkroktu, atdzīvynoj arī dažu aizmērstū. Pīmāram, atdzymūši svēpeiti bezglazuras darynōjumi, vairōk gon dekoratīvōs keramikas kvalitatē, uz mōla lauskas īraudzēitū neolīta ornamentu atrassit šōsdīnas meistara traukus. Atceratīs pīļskolnā ūzītu peileiti — voi šudīn tū naradzom ūšpeju dzymtas atvasēs veidōtajā krūzē?

Aizbraucūt uz Tautas dzejnīka Raiņa muzeju Jasmūižā, kas atsarūn senejā pūdņiceības nūvodā — ryupeigi globoj ar šū dorbu saisteitōs reliķvejas. Pōrsalīcynōjotīs, kai zaļoj jaunūs keramikū stōdētais ūzuls Paulāna darbneicas pīšķā. Kai ūzula saknes seņtāvu omota prasme turīs dzymtajā zemē, smēļ nu tōs spēkus un krōsas.

Latgolas keramika ir daļa nu Latvejas, topuse ar Latvejas cylvāku rūkom, daudzveideiga un tūmār vīnōta — myusu nacionalō vērtēiba, kūpjama un saudzejama, cytur nīkur nav atrūnāma.

JŌNS BROKS

AGLYUNAS ZVAIGZNE

Es īladzu sīdri pret Aglyunu cīnu,
Lai dīnu un nakti kai guņkurs tys dag.
Voi īzjyutu vosoras plauksmī, voi zīmu,
Voi dvēsele saulē, voi mygla tū sadz,
Es pīmynu Aglyunas vōrdū ar cīnu.
Par Aglyunu spūžī mīrdz svātuma zvaigzne,
Mīrdz Aglyunas bazneicā Dīvmōtes krīnīs.
Pī Dīvmōtes kōjom slēigtīs tīceīgās saime,
Dzērd cylvāku byugšonas dabasu trūņīs;
Pōr vysim mīrdz laimes un svātuma zvaigzne.
Jau godsymtīm radzama Aglyunas zvaigzne,
Skaj godsymtīm Aglyunā Dīvmōtei gūds.
Lyudz Dīvmōte, lai mums aug dīnīškō maize
Un gāišas lai Dīvs dīnas latvīšim dūd.
Par svēteību vysim mīrdz Aglyunas zvaigzne.
Smēļ Aglyunā vōjais sev reitīnāi spēka,
Un slymajam arī Dīvs sōpes tur dzēž.
Sej prōtīs Dīvs Aglyunā tīcēības sāklū
Un satrauktōs sīdīs tur nūsarymt spēj.
Ikvīns atrīn Aglyunā reitīnāi spēka.
Ir laimeigs, zam Aglyunas zvaigzēm kas dzīms,
Un laimeigs, kas zvaigznī šū īraudzēt prīt.
Lai kur tevī dzeivē vad celi, draugs, zynī
Zam Aglyunas zvaigznīs īr laime un gūds.
Zam Aglyunas zvaigznīs jaunīs laikmats
ir dzīms.

Es īladzu sīdri pret Aglyunu cīnu,
Lai dīnu un nakti tys nādztūtū dag.
Es grību, lai Aglyunas zvaigzne īkvīnu
Pī laimes un svātuma olītam vad.
Es pīmīņu Aglyunas zvaigznī ar cīnu.

JAU TAI kai beja pīklususe trymdas zemēs dzeivōjūšū nadaudzū «dyzlatgaļu» kareivīgō nūstōja pret vysim Latgolas rakstnīkim un īntelīgeņci, kuri naroksta un narunoj vīneigi latgalīskī, bet plašōkas saskares īnteresēs izmontōj arī Latvejas valsts vīnōtū literārū volūdū. Tai ī nasaprūtū, kaidu apsvārūmu mudynōts šītū līneju otkon aizsōcis žurnālists J. Pīterāns. Radio «Breivī Europa» 18. jūlā Latgolas raidējuma daļā jys vērsēs pret vairōkim cinejamim Latgolas cylvākim, jō konsekventi napīkūpūt tikai latgalīskū runu un raksteibu. Runōtōjs kritīskī izsacējōs par profesoru Pīteri Zeilī, kurs na vysōs konfereņcēs runojūt latgalīskī, un ASV

V. BARKĀNS, OGRĒ

PŌRDŪMS PĒC SEMINARA
Latvejas mōkslas darbīnīku sanōksmē Reigā uzkreitūs beja A. Kīršteina kunga zīnōjums par Latvejas tautsaimīceības kritiku un tōs atteisteības perspektīvom. Varbyut kaidīs paspejā saleidzīnōt ar pēc tam sekojūšu firmas «Kellogg's» referatu un byus kū sacynōjūši. Cik slavynūši beja pīrmo vōrdi par privatīzaceju un ūrzemu kapitāla īguldejumu vērtēigumu tautsaimīceībā un cik tōli ar šū problemu tykušī bōleleni īgauni, cik mes, latvīši, atpalykūši, ka navālamēs voi naprūtām pīsaisteit myusu ryupnīceibāi ūrzemu kapitālus. Ūzmanēigi klausātōjīm vajadzēja īvārōt arī firmas «Kellogg's» pōrstōva saceitū — cik skaidrī, atklōli un gūdeigi jys pavēstēja, ka kapitālī teik un arī turpmōk tīks īguldeitī ar peļņas nūlyuku. Patīsī. Nīvīns nāis ar sovu naudu

ĀDOLFS BŌRBAĻS, JAUNKALSNOVĀ

J. PĪTERĀNA KUNGA PŌRMATUMI NAVĪTĀ

dzeivōjūšu rakstnīku Jōnī Klīdzeju, kurs pat asūt īzateicīs, ka nav latgalīšu rakstnīks. Acīmradzūt, nav aizmērstī kaidreizeji «eistūs Latgolas patriotu pōrmatumi» rakstnīkam, ka jys nu sovom daudzajōm grōmotom tikai dažas sarakstējis latgalīskī.

Nazyņu, deļ kō rodōs napīcīšameiba jīmītīs ap šū tematu. Profesoru Pīteri Zeilī, kurs tīk daudz darējis Latgolas kulturvēstures īzpētē un tōs gaismas ceļšonā, pādejūs godūs aktīvi pīsadalejīs «Zemtura» veidōšonā ar satureīgim rokstim latgalīskajā

raksteibā — saukt gondreīž voi par Latgolas napatrīotu. Taipat absurdi ir vērstīs pret rakstnīku Jōnī Klīdzeju. Asu saglobōjis avīzes nu jō uzaturēšōnōs laika dzīmtīnē 1992. godā. «Asu latvīšs, kurs nōcis nu Latgolas. Gīmīnē mes runojom tikai latgalīskī.» («Mōras Zeme», 1992. goda 26. septēmbrys). «Lai naklīdz, ka ir latgaļu tauta un latgaļu volūda. Ir tikai vīna latvīšu volūda. Nauzskotu sevi par kaidu specialu Latgolas rakstnīku. Asmu latvīšu rakstnīks, kurs nōk nu Latgolas.» («Naatkareīgō

Ceiņa», 23. septēmbrys). Un navar jam symtprocentēigi napīkrist!

Nu kū tod mes grībim — nūraksteit nu latgalīšu īntelīgeņces P. Zeilī un nu latgalīšu rakstnīceības J. Klīdzeju? Atstōsim tur vīneigi Ontonu Slyšānu (jō jys rokstūt un runojūt tikai latgalīskī), kai tū uszvēre J. Pīterāns. Kur vajadzēigs — runōsim un raksteisim latgalīskī, bet kur napīcīšams — valsts literarajā volūdā. Breinum, ka J. Pīterāns nav sōcis pōrmest nu Latgolas nōkušajīm Saeimas deputatim, ka jī nait tribīnē ar runom tikai latgalīskī!

MAŅ VAJAG, TEV – PIGA!

mātōfīs, jō naspēs īgytu ni mozōk par 16 procentīm peļņas, bet tū «labvēleibu» nasaprūt «stulbīe lettīņā».

A. Kīršteina kungs uskaitēja, cik dolaru ūrzemu īguldejumu uz kotru īdzeivōtōju ir īgaunejas tautsaimīceībā, bet Latvejā tī uz pusi mozōki. Bet cik šī aizdevēji īzvad peļņas? Pī tam jī jau nasavōc tīkkū drukōtus latus, kronas voi litus, bet gon kū realu, kū radējuse tauta, jōs zeme. Taitod, jō lelōki ūrzemu īguldejumi uz kotru īdzeivōtōju, jō vairōk jī teik aplaupeiti. Kurs strōdnīks voi zemnīks īk godu ar dorbu vin sovu manteibu var pavairōt par 16 procentīm? Gribu redzēt, kai jussīs īgaunī, kod pasamūsīs nu šōs īguldejumu lētarējas.

Bankas (naudas nūguldejumu pījēmējas un tōļōk daleitōjas) nīkōd nav

radējušas jaunas vērtēības pat par 1 santīmu, tikai augļōjušas un caur storpnīkim nasamēreigi peļņējušas uz tautu nalaimu voi jūs dorba augļu rēķīna. Nauda par sevi nav vērtēiba, jō cylvāks par jū navarēs īsagōdōt dzeivei napīcīšamū. Zynomā mārā taisneiba tīm, kuri soka, ka nauda ir prece, mīņas leidzeklīs, patīseibā tikai mārā vīneiba. Nī metala, nī zalta nauda, kur nu vēļ papeira banknotes nav nī ādamas, nī mugorā valkamas, nader nī zemes apstrōdōšonai, nī molkas šķajdeīšonai, nī jūmta seģonai, bet par jū var nūpērt tū vysu, jō, prūtams, var.

A. Kīršteins un cyti tagad lelā patosā īsastāj par privatīzaceju, 1949. goda pavasarī taidī «entuzīasti» na mozōk beja par lauku kolektīvīzaceju. Pamēģinōjīt cylvākim īzskaidrēt šūs dīvu

īdēzīņu starpeibu, tauta tī saskota tikai tōs dorba augļu pōrdaleīšonu, kur veiklōks var labī pasīļdēt rūkas. Tautas vairōkumam nu tō nav nīkaida lobuma, tikai pūsts un jauni zaudējumi. Nu valsts ūzjamūm lōboms vysim tōs pīļšōnim, nu privatīpašuma — sauram lūkam. Myusdīnu privatīzaceja ir 1949. goda kolektīvīzacejas aferas pīraugs.

Tauta nadreīkst pīļaut zemes pōrdōšonu ūrzemnīkim, par zemes lītōšonu jōmōkōj valsts nūteiktō nūma. Jō maņ nadreīkst atjīm mōju, tod zeme zam tōs taipat ir muna. Tauta navar pīļaut tū, ka ūrzemnīki pērķ vacu graustu, pēc kaida laika īzarōdēsīs, ka tys jū nūjauc un ūzbyuvej... rakešu palaisōnas īreici, kura byus pavārsta pret kaidu tyvu laimīni un ar vyltu pabōzta myusim zam daguna.

Mōjas un cyti īpašūmī pīļsātōs teik privatīzātī, kas pa prōtam svešu zemu īmigrantim, bet lauku saimīceības un

STUDENTU KLUBENŠ

I. LOGINA, II KURSS
SOCIOLOGU
PĒTĒJUMU
SPĪGELĪ

Mūs mērkis parādīt situāciju lauksaimniecībā, īpaši uzsvērt Latgolas problēmas un iespējas. Vyslobok tū izdareit, saleidzinojūt tipiskokūs rajonus, kur vins nu jīm atsarūn relatīvi labvēleigā vidē (Zemgale) un ūtrs — mozok labvēleigā (Latgola). Lauksaimniecību izavēlētū tōlob, ka jīmā vyslelōkais nūdarbēnotū skaits laukūs. Ši divi saleidzinojamī rajoni ir Bauskas un Preiļu.

Tagadejais stōvūklis lauksaimniecībā cīši saisteis ar vysas Latvejas situāciju, kod lauksaimniecība pōrdzeivoj krīzi un tvōkājā laikā nav paradzams, ka kas varātū it uz lobū pusi, jo te lela lūma vaļsts attīksmei, kura pošlaik liberala, virzeita uz tū, ka izdzeivōs styprōkais. Tū pīrōda arī Latvejas nūslāgtais breivōs tērdzniecības leigums ar Leitovu un Igauniju lauksaimniecības ražōjumūs. Leitovas lauksaimniecības lātōkō produkcija klīst konkurēspējēgōka par Latvejas un leizd ar tū myusu vaļsts lauksaimniecības iespējas vē vōjokas. Īmesli lobōkai situācijai Leitovā tī, ka vaļdeiba naļvōe sabrukū leļajom bejušajom, lauksaimniecību apkolpojušajom struktūrom, tai atrysnūt vysmoz divas problēmas:

1. dorbavītas,
2. lātōkus ražōjumus saleidzinojumā ar kaimiņzemi.

Leitovas vaļdeiba sovus lauksaimnikus dotēs un subsīdej daudz pīlneigok nakai Latvejā, pīvērs taitod, šai nūzarei leļoku uzmanēibu, lai gon Latvejā lauksaimniecība pasludnōta par primaru nūzari. Bauskas un Preiļu rajonam kūpeigs arī tys, ka tī atsarūn tōli nu Reigas, ōrpus ryupņeības koncentrējumim, te golvonō nūzare lauksaimniecība, lai arī Bauskā vairōk atteisteita pakolpōjumu sfera.

Preiļu rajonā, leizdeigi vysā Latgolā, atšķireibā nu Bauskas, kura raksturoj Zemgali, ir cytaida lauksaimniecības vīneibu struktūra. Latgolā izteiktas seikzemiņu un pīmōjū saimniecības (1—10 ha), kam par īmaslu daudz apstōkli, tymā skaitā vēsturiski, etniski u. c. Ļūti moz saimniecību, kam izadeivs pēcrestitecijas process, tys ir, nu nalelas pōrtapt par lēlsaimniecību, un taidu tryukums sadōrdznoju lauksaimniecības produkcijā, jo vajadzēigs, pīmāram, daudz vairōk tehnikas kotrā, lai tū apstrōdōtu, bet jōs nav. Preiļu zemniņu saimniecības, naspādamas rast nūitu produkcijai vītejā tērgā, vysu patērej pošas. Par īmaslu daudz faktoru, bet zemniķi miņ, golvonūkōrt, zamōs cenas, vōju pērkēspju, te radzama vēržeisonōs uz naturalū saimniecību, kas pastyprnoy nabadzeibu. Praktiski ceinōs par izdzeivōšonu un sovās iztykas nūdrūšnōšonu, kū vēļ ļaun piejameiba zemei.

Bauskas rajonā zemniķi rūd nūitu tvōkājā tērgā Reigā, kas ir apmāram 40 km attōlumā, bet zemniķu saimniecību darbeibu traucej tūs uzjāmumu pōrfinansēšona, kurim sovū produkciju pōrdūd par zamom cenom, lai šī pōrstōrdes uzjāmumi varātu izdzeivōt, moksōjumus aiztur zemniķim, naidu atgrīž pēc nanūiteikta laika. Preiļūs zamō idzeivōtōju pērkēspju roda, kai miņ zemniķi, mozās olgas, nūdarbynōteības tryukums, zamī mōjsaimniecību inokumi, kas golu golā nūvad pi naturalūs saimniecības laukūs, nu kuras izaraut ļūti gryūši. Vajadzēiba pēc pōrtykas un eksisteņces

leidzeklim lik zemniķim palikt mōjōs pat, jo tys saisteis ar vēļ dziļoku grimšonu nabadzeibā. Leizdeigi ir arī Bauskas rajonā, bet tī vēļ pastōv cereiba, ka, nūsadorbojūt ar uzjēmējdarbeibu, nōkūtne varēs dzeivōt lobok. Turpretī Preiļu rajonā volda bezcereigums, tī apstyprnoy alkoholisma aktivitāte.

Preiļu rajona lauku uzjēmēji par golvonajim īmeslim, kas traucej nūsadorbōt ar uzjēmējdarbeibu, nūrōda kapitāla un zynōšonu tryukumu; pyrmais izapauž kreditu napīejameibā un jūs augstajā cenā, zamājōs tērga cenōs un pērkēspējā, bet sovokōrt zynōšonu tryukums — naizpratnē par mārketingu un vyspōr uzjēmējdarbeibu. Uzjēmēji konsultacejas vālātūs daudzūs jautōjumūs. Atšķireibā nu Bauskas zemniķim, Preiļūs pīmīņ arī zynōšonu tryukumu lauksaimniecības kulturu un mōjlūpu audzēšonā, arī tehnikas jūmā, kai cyti nūzeimeigōki traucēkli ir minimalō tērga aktivitāte, informacejas tryukums par tērgim, vyspōrējais stōvūklis vaļstī, leļō konkureņce breivōs tērdzniecības apstōklūs u. c.

Arī Bauskas zemniķim traucej zamō pērkēspēja, breivō tērga konkureņce ar ōrzemu ražōjumim, augstī nūdūkli, vaļsts importa politika, kreditu napīejameiba un tūs augstōs cenas. Par svareigōku uzjēmējdarbeības uzskōšonai te miņ arī jaunu, izdveigōku īsōcēju klōsta īrūbežōjumu, jo labvēleigokūs iespējas un izdveibas jau izmontoj cyti:

Pōrdūšonas problēmas	Zemniķu, kas miņ problēmas,	%
Zamas cenas	82	91
Samokas aizkavēšonōs	73	64
Mozs produkcijas apjūms	9	45
Globōšona	9	36
Transports	18	18
Nagūdeigi uzpērcēji (storpniķi)	9	0
	Bauska	Preiļi

Atšķireibā nu Preiļu, Bauskas rajonā izaveidōjusēs jaunū uzjēmēju grupa, kuras Preiļūs vēļ nav, jī agrōkajūs laikūs īgyūtōs īmanēs veiksmēigi pīlitoj tagad. Uzjēmēji protūši izmontōt arī kreditus, lai izvārstu biznesu, bauškenišim ir leļoka izpratne par tērgu un uzjēmējdarbeibu.

Preiļu rajonā, kai vysā Latgolā, izaveidōjusēs napīmārōta zemniķu saimniecību struktūra, rodusēs privatizacejas rezultātā, tōpēc arī turpmōk vēļ krīs pīprasejums gon nu uzjēmēju, gon patārātōju puses, vēļ vairōk slīgīs uz naturalū saimnikōšonas veidu, kurs nūdrūšnoj tikai iztyku, īrūbežōtu specializaceju un pošražōtūs izejvilu pōrstōrdē uz vītas.

Pēteita arī taida saimniciska parōdeiba, kai samokas aizkavējums par pōrdūtū produkciju. Preiļūs, atšķireibā nu Bauskas, tys ir mozok byutiski, tai arī relatīvi mozoka nūzeime, taču produkcijas mozi apjūmi un globōšona ir leļoka problēma:

Uzjēmējdarbeības problēma	Zemniķi, kuri miņ problēmu,	%
Ākas un byuves	18	21
Lauksaimniecības kulturas un mōjlūpu audzēšona	9	36
Preču nūita tērga atrassona	36	21
Tehnikas konsultacejas	0	7
Zemes plateības par mozom	36	7
Tehnika	45	57
Pōša zynōšonas un prasme	9	7
Strōdņiku kvalifikaceja	9	0
Mārketinga kons. tryukums	0	7
	Bauska	Preiļi

Saleidzinojūt pozitīvus uzjēmējdarbeības faktorus Bauskas zemniķi prota nūsaukt daudz vairōk kai Preiļūs, un tī byutu:

Bauskā — nacionalais un vītejsais pīprasējums, pošu reiceibā asūšais

meži vēļ jūprūjom nateik atdūtī mantīnikim. Teisam, izvarōtō demokrateja radējuse prostitūtu kapitalismu ar plāšūna seju, bez morales un gūda jūjūtom, pi tō nūvede breivais tērgs ar sovū slēmū morali: »Maņ vajag, bet tev — pīga!«

Jo kas dorbōjās napīlneigi, na tai, kai vajaga, tod tī nav vaineiga lokomotive, vyrpa voi dzērnovas, bet tys, kas jūs namōkuleigi voda. Tōpēc lobu kōrpniķu naliksim par maizniķu voi ūtraidi. Jo nasaveicas dorbī, tod nav jōmaina īpašuma forma, bet gon vadeiba. Pi myusdinu zynōmes eistam kapitalistam navar draudēt krīzes un streiki, jo tys īvārōj cīļveicimu un vinleizzeibu, kuru tik naatlaidēigi sludnoj, bet tyuleit pōrkōp ik uz sūļa. Par kaidu vinleizzeibu var runēt šudin, kod bankīrs pīprosa sev 16 procentus lelu peļņu, bet strōdņiks un zemniķis navar nu sovā īpašuma saijimt pat naboga 2—3 procentus? Kuniņ, gospoda, misterī, naajucit

bolū ar malnū, naputrojūt Latvejas krīvis ar krīvolūdeigajim migrantim! Latvejas krīvi beja, ir un arī byus taidi pošī piļsūni, kai te dzymzīti latviši. Aizbraucit apsavērt legionaru brōļu kopus Kūrzesmes cītūksni un atrassit tykustūšim Latvejas krīvi dālu vōrdus, kuri uzteiceibu Latvejai aplīcynōja ar dzeiveibom. Kaidu vēļ leļoku uzteiceibu prasēt? Bet mes navarom byut vīnaldzeigi pret tīm, kuri ar okupantu svēteibu atsuteiti uz Latveju ceļt naidu.

Pēc II pasaļa kara padūmu vara svešumā aizdzyna 1,6 miljonus Austrumprūsejas vōcīšu un par tū nīvinam golva nasōpēja. Latvejas rubeži nav aizslāgti nīvinā virzīni, jo kaidam te napateik — lyuzu! Kurdim slīkti dzimtinē, dora pōri — izeļoj pōri Kaukaza vaļstem, cauri vysai Krīvejas federacejai un Latvejai, lai dūtūs vēļ tōļok. Nav nīvinās vaļsts, kura grībatū aizstōvēt 18 miljonus kurdū tautas. Vōcīšim reiz Latvejā nadraudēja brīsmas, bet firers

kapitals, uzjāmuma izdveiga atsarasšonōs vīta, zynōšonas un informaceja;

Preiļūs — dorba spēka zamō cena un uztycameiba, uzjāmuma atsarasšonōs vīta, zynōšonas un informaceja par tērgu, arī problemom, kas saisteitis ar uzjēmējdarbeibu, kvalificāta dorba spēka tryukums.

Par uzjēmējdarbeības efektīvitāti šymūs rajonūs nūrōda arī teirō peļņa, kura Bauskas rajonā vīdeji 3—4 reizes leļoka, uzjāmumi nūdrūšnoj 8 reizes leļoku nūdarbynōteibu kai Preiļūs.

Ispējas atteistēt sovās saimniecības Preiļu rajona zemniķi saskota tikai ekstensīvā virzīni, jī paredz, ka nu Latgolas laukim jaunī cylvāki īs prūm, paliks daudz breivōs zemes, kū varēs rentēt. Uzskota, ka, lai veiksmēigi atsateisteitu lauksaimniecība, vajadzēigi:

- a) protekcionisms,
- b) jaunas institucejas,

kuras atbolsta uzjēmējdarbeibu. Tōm jōbyut spējēgom atteistēt cylvāku un dobās resursus, kai arī snēgt paleizzeibu vītejā leimīni. Pošlaik taidas institucejas, kuras kaut cik atbolsta uzjēmējus, ir pogosti, bet pi tagadejōs situācijās nōkūtnes prognozēs varātū byut, ka atsevišķas zemniķu saimniecības izavērsīs ap 300 ha plateibā, pōrējim palīkūt uz mozim zemes gabalenim iztykas ražōšonai.

Teik pausta dūma, ka jōveic taida ekonomiska politika, kas atbolstā leļoku lauksaimniecības uzjāmumu rasonūs, kuri varātū pīlōgt ogrōk kolektīvizatōs lauksaimniecības leļražōšonas iespējas tērga apstōklīm.

Šūs uzjāmumus byus vīgōk modernizēt, kas ļūti svareigi lauksaimniecības tōļokai atteisteibai. Taidi varātū byut pīnōtovas, gaļas pōrstōrdes, kūkapstrōdes uzjāmumi, SIA, pajū sabīdreibas un cyti.

INESE KALVĪTE,
NAKLŌTĪNES 2. KURSS
BEZDORBA
PROBLĒMAS LUDZAS
RAJONĀ

Pādejūs godu dasmytūs Ludzas rajons ekonomiskajā atteisteibā bejis atpalykūšokajūs vydā, pošlaik te vyspōjēgōkō ir bezdorba problēma. Pyrms daudzim godim par tū nīvins narunōja, tys lykōs kas tōls un nareals, bet tagad par dorbu raizejōs pat tī, kuri vēļ strōdoj. Vysapkōrt tū tikai dzērd, ka kaidā uzjāmumā gaidama štatu samozynōšona.

KAIDA BEJA RAŽŌŠONAS
ATEISTEIBA

Uzjēmējdarbeības problēma	Zemniķi, kuri miņ problēmu,	%
Ākas un byuves	18	21
Lauksaimniecības kulturas un mōjlūpu audzēšona	9	36
Preču nūita tērga atrassona	36	21
Tehnikas konsultacejas	0	7
Zemes plateības par mozom	36	7
Tehnika	45	57
Pōša zynōšonas un prasme	9	7
Strōdņiku kvalifikaceja	9	0
Mārketinga kons. tryukums	0	7
	Bauska	Preiļi

80. godūs dorbōjōs vairōki vaļsts uzjāmumi piļsātā: Daugavpīls gaļas ryupņeības putnu kombinats, ryupņeica »Metalists«, Rēzeknes pīna konservu kombinata pīnōtova, Reigas ryupņeicas »Komutators« filiale.

paaicynōja pi sevis — un pa klusū aizbrauce, kōpēc Jelcīna kungam sovās izkleidusēs vuškas nasasaukt atpakaļ dzymtājā Krīvejā? Mes nagribom byūt kaimiņu attīceibas, dzeļzeļus storp Zylupī un Ventspīli remonēsim pošī. Un eisōki tī arī napaliks.

Ni olga, ni generalu un vērspravējnikū pavēles nav vajadzēigas, lai tauta caltūs aizstōvēt dzimtinī, I un II pasaļa karūs veiri gōja un krita na par naidu, bet aizstōvēt sovās tautas gūdu un slavi, sovū dzimtinī, jōs naatkareibu. Myusu laikmata breinums ir tī, ka lelu vazumu gōž arī mōzs cineits, un naiz par naidu un augstīm omotīm. Naizmērstīt, ka Baltejas tautu breiveiba teik aizstōvāta arī Cečēnejā. Nazynu pīmāra pasaļa vēsturē, ka par naidu kaidis byutu nūpērcis drūsmi un varūneibu, bet uzpērkti nūdevēji myusim zynomi jau nu Bibeles. Nadūmōjīt, ka tauta ir dama un paklauseiga nūdeveibai.

Ūtrajā piļsātā Kōrsovā: Reigas ryupņeicas »Stars« filiale, Rēzeknes elektriskū instrumentu R/A »Rebir«. Beja arī vairōki apkolpōjušōs sferas uzjāmumi. Ludzā »Metalists« »zīdu laikūs« ar dorbu nūdrūšnojā aptyveni 700 cylvākus, tagad — 80. 90. godu vydā — mynātī uzjāmumi nav pōrtraukuši darbeibu, bet krītni samozynōjūši produkcijas ražōšonas apjūmu, dorbōtīs beizdis Daugavpīls gaļas ryupņeicas putnu kombinats. Tymūs uzjāmumus, kuri vēļ pastōv, strōdōjūši skaits sasamozynōjis vairōk par pusi. Ekonomiskōs leļupsleides cālūs tys, ka zaudāts preču tērgs ōrpus Latvejas — šī uzjāmumi īvārojāmu daļu izstrōdōjumu realizēja bejušajā Padūmu Savīneibā. Ryupņeicas »Komutators« filiale ražōja tikai komplektejūšōs detaļās un syuteja cytom ryupņeicom aiz Latvejas rubežā.

Daudz pasyutejumu pījēme Sadzeives pakolpōjumu kombinata trikotažas un ausšonas cehi, pasyuteitōji saļeme gotovū produkciju, ni adeitōjas, ni audējas navarēja syudzeitis par dorba tryukumu. Pošlaik preču realizacejas tērgs teik maklāts gausi un bez īpašim panōkumim, uzjāmumi naelasteigi pret pīprasējumu, napiteik leizzekļu myusdineigom ikōrtom, pītryukst uzjēmeibas arī vadeibai.

Tagad rajonā leļoki uzjāmumi ir SIA »Ombu«, kas nūsadorboj ar krōsu izgatavōšonu, strōdoj 15 cylvāki, lynu pōrstōrdes kombinats »Linex«, 80 cylvāki, strōdoj ar napylnu slūdzi, jo šōs kulturas audzēšonas apjūms rajonā un regionā niceigs, tehnologieja nūvācōjuse, atteisteibu kavej produkcijas zamōs cenas, bet ceļt tōs nav iespējams — pusfabrikati; lynskidru un pokolas eksportē uz Franceju, Beļgeju un kaimiņvaļstī Leitovu; SIA »Santehnika«, kura veic ceļtniceibu un sanitartehnikū montažu vītejā tērgā, strōdoj 30 cylvāki, SIA »Agrokīmija« nūsadorboj ar lauksaimniecībai vajadzēigū produktu uzglōbōšonu un realizaceju, preces īvad nu Krīvejas, strōdoj 80 cylvāki.

BEZDORBA STATISTIKA

Nastrōdōjūši skaits rajonā uz šō goda 1. apreļi beja 2449 cylvāki, bet godu īpriķš — 1996. 1. apreļi — 2397 cylvāki, pīaudzis, taitod par 52. Īmasli — krasi sašaurynōta ražōšona vaļsts uzjāmumus, tymā skaitā ir arī lauku kūpsaimniecību personals, kuri nav zemniķi. Bezdorbs nav dorbaspāka pōrpalykuma rezultats, bet ražōšonas attīceibu izmaiņu sekas.

Vacums	Veirīši	Svītes
15—19	72	79
20—24	196	182
25—29	127	154
30—49	643	563
50—54	147	122
55—59	161	2
60 godi	1	0

Sadalējums pēc izgleiteibas skaidri parōda, ka vysmozok bezdorbam pakļautī cylvāki ar augstōkū, bet vysvairōk — vīdejū izgleiteibu:

Izgleiteiba	bezdarbņiki
Augstōkō	53
Vīdejō specialō	510
Orūdizgleiteiba	126
Vīdejō	1152
Pamata (9 kl.)	533
napabeigta pamata	75

Dorba tērgā nav vārojama tautēibu diskriminaceja, nūsadorbōšonūs meklej 1360 latviši, 929 krīvi, 87 boltkrīvi, 37 ukraiņi, 17 pūli, 7 leitovīši un 17 cytu tautēibu pōrstōvi. Vyspīpraseitōkōs profesijas ir grōmotveži, bet zīmas sezonā — kuryntōji. Leļas problēmas ar zamas kvalifikacejas dorbaspāka pōrprofilešonu.

Leļokais bezdorbs volda Ludzā — 15,2%, tai sekōj Kōrsova ar 13,06 un Zylupe — 10,5 procentim. Diagrammā tū varātū attālōt šaidi:

6669	1462	1182
1014	191	124
Ludza	Kōrsova	Zylupe

bezdarbņiku skaits, idzeivōtōji dorbēspēju vacumā

Jo bezdorbu saleidzinojam ar leimīni blokusasūšajūs rajonūs, jōsacynoj, ka 12,4 procenti, kas ir rajonā, vyszamōki: Rēzeknes rajonā — 23,2%, Bolvu — 18,7%, Krōslovas — 20,3% (dati uz 1996. goda 1. jūli). Rēzeknes piļsāta un rajons izaskota ekonomiski aktivōks, lai arī bezdorba rōdeitōji vēstēj par preteju, jo Padūmu Latvejas godūs Rēzeknē beja

daudz ryupņeicu, bet Ludzā orientējōs uz apkolpōjūši sferu. Pošlaik Latvejā vārojams teiši ryupņeības pagrimums un bezdorba olūtis ir teiši tōs ražōšonas apjūma sasamozynōšona. Jōjam vārā, ka Rēzeknē straujok atsateista ryupņiciskō infrastruktūra un īspējams, ka daudzi ludzōniši tī atrass sovās dorba vītas.

Nu 1996. goda 1. apreļi leizd 1997. goda 1. apreļam pabolstūs izmoksōti 273790 latī.

NŪDARBYNŌTEIBAS
PROGNOZE

1997. goda beigōs paradzmais bezdarbņiku skaits Ludzas rajonā var byut 2504. Sasamozynōjis pīprasējums dorba tērgā, uzjāmumus, kuri pošlaik vēļ dorbōjās, strōdōjūši skaitū samozynōs leizd minimumam, daudzus nu šīm uzjāmumim sagaida privatizaceja voi likvidaceja. Dorba pīdōvōjumi var pīnōkt nu jaunizveidōtajom firmom, kuras nūsadorboj ar meža izstrōdi un kūksnes pōrstōrdi.

KUR BEZDARBŅIKS VAR
NŪPEĻNEIT?

Veicūt olgōtus pagaidu sabīdriskūs dorbus, šō goda martā un apreļi tymūs pīsadaleja 26 cylvāki. Paleizd piļsātas dūme, bezdarbņiku bārni skūlā sajam bezmoksas pušdīnes. 1996. godā tyka pīskērti leizzekli dzeivūklū īres moksōjumu, papyldus pabolstīs, bet tagad dūme mainējuse nūstōju un pabolstus naizmoksōj taidūs apmārtīs, kai pām — tryukst naudas.

VOI VYSI BEZDARBŅIKI
GRĪB STRŌDŌT?

Vaļsts nūdarbynōteības dīnasta dati atspīgeļējistū bezdorba ainu, pastōvs slāptais bezdorbs — cylvāki nasaregistrej šymā dīnastā, ir uzjāmumi, kuri apstōjūši uz laiku izejvilu tryukuma dēļ un nav realizātas preces, tūs darbinīki nasajam olgas un navar tikt arī pi pabolstīm. Ir vēļ cyta kategoreja — īsastōjūši Nūdarbynōteības dīnastūzskaitē, jī faktiski veic olgōtu dorbu, namoksōjūt nūdūklūs.

Jōpīmīņ arī attīksme pret dorbu un tō kvalitāte. Cylvāks, kurs īlgstūji bejis bez dorba, atsaradynoj nu strōdōšonas, Vosoras sezonā pīnōk dorba pīdōvōjumi nu laukim paleizdēt, bet biži nōkas dzērdēt: »Lobok bodā mēršu, na cytam par kolpu īšu!«

Ludzā daudz »bezdarbņiku«, kuri var atsajaut dzeivōt plašok par tīm, kas strōdoj un sajam pīklōjeigu olgu — tī, kuri dorbōjās »ānu ekonomikā«. Vairums cytu bezdarbņiku gīmiņu dzeivōj zam krīzes iztykas minimuma, situāciju glōb vīneigi personiskōs paleigsaimniecības, kuras nareši ir golvonais pōrtykas olūtis.

SACYNŌJUMI UN
PRĪKŠLYKUMI

Bezdorba golvonais olūtis, taitod, ryupņeības sašaurynōšona, kūpsaimniecību likvideišona; tū var samozynōt ar ražōšonas atteisteibu. Trešōs atmūdas laikā beja priķšlykums Ludzā ceļt celulozes ryupņeicu, nūraidēt — pīsōmōs vīdi, šaida tipa uzjāmums ar dorbu varātū nūdrūšnōt veirīšus. Dimžāl, arī par cytu uzjāmumu nateik dūmōts.

Nūdarbynōteības vaļsts dīnasts reikōj pōrsakvalificēšonūs kursūs, bet taidi ir tikai naudas tērēšona, jo reši kurs tod dabōj dorbu. Mōceibu īlgums — pōrs mēnešu, šymā laikā nav īspējams sagatavōt lobus darbinīkus, atbolstami tikai kvalifikacejas ceļšonas kursī.

Cylvāks, kurs zaudejis olgōtu dorbu, meklej īspējas nūpeļneit un īsaisistōs »ānu ekonomikā«, vaļsts zaudej nūdūklū moksōtōju un īgiust lykuma pōrkōpēju. Tī, kuri naspēj īsakļaut »darbeigajūs bezdarbņikūs«, īsleigst bezcereibā un arī tai vaļsts zaudej zynūšus un pīredzējūšus strōdņikus.

Kai varātū likt cylvākim dorbōtīs? Ar lykumu un kontroli bezdorbu apstōdōjūt navar. Vaļsts nūdrūšnoj daleju eksistēnci, cylvāki pīrīn sajam naidu, nadūmōjūt par reitīdinu; lai sōktu dūmōt un dorbōtīs, jōbyut krīzei personeigajā kabatā. Ari vaļsts nūdrūšnoj dīzgon naizprūtamā — ryupņeicībā vysš nūdūts pošplysmāi.

Īseiktstējuse dūma, ka Latgolā jōatteista lauksaimniecība; Zemgales lauki daudz ražēigōki un labeibu vajadzātu audzēt tī, Latgolā — lynus, augļkūkus, kūpt mežus. Ludzas rajona stōvūklī paslyktynoj tys, ka atsarūn tōli nu centra un byutu lītdeireigi ceļt īpašās nūzeimes objektūs.

Rajons zaudej gaiskūks prōtus, pēc augstōkū mōceibu īstōžu beigšonas reti kurs dūmōj atsagrīzt, aizbyaldynoj, ka nabyus dorba. Vajadzātu izstrōdēt konkretus projektus par rajona specializaceju, atrysnōt vaicōjumus: kū ražōt un kam, pi tō nūpītni pasapylyūt, īspējams atrysnōt bezdorba problēmu, atveļējēt ekonomiku un uzlobēt dzeives leimīni idzeivōtōjim.

Pēc īspējas otrōk jōrsynoj privatizacejas jautōjumi, daudzū uzjāmumi neikuļoj tōdēļ, ka nav izlamta jūs nōkūtne, nav zynoms saimīniks, šō īmesļa dēļ »Komutators« naspēja nūslēgt sadarbības leigumu ar ōrzemu firmu.

Ekonomika ražōšonā ir kai sirds, jo tei dorbōsīs — vysš organisms dzeivōs, nūritēs vysī procesī.

TĀVZEMES SLOVONĀIS DĀLS

Sokums 1. lpp.

Kur šyupelis jam beja,
Ti tagad kopa kūpeņa.

Lelajā Tēvejas karā pīmineklam beja nūdareitī ivārojami pūstėjumi, bet 1958. godā monuments atjaunots, pīvasts atzors nu Ludzas—Sebežas—Polockas šosejas. Te biži pīstāj atbraucēji, isarūn ekskursejas.

1816. godā pēc brōļu Nikolaja, Mihaila un Ivana Kuļņevu vēlēšonōs un „augstōkō gribas” Jakova mērsteigōs atlikas ar lelu gūdu pōrvastis uz jūs mōsas Marijas veira barona Nikolaja Manteifeļa-Seija sādžu un nūvītōtas mōjas lygšonu noma kapličā (bejušajā Rēzeknes apriņķi natōli nu Ilzenbergas), bet 1832. goda peišli pōrnasti uz brōļa Mihaila muižu Ilzenbergā (tagad Ilzeskolns) un svineigi nūvītōti mōjas bazneicā, kū brōļš speciali uzcele par sovīm un vaļstis piškērtajim leidzeklim. Šōs myuža mōjas klīva par pādejōm, trešajōm pēc kōrtas J. Kuļņevam.

Pagarynōta četrstyura formas bazneica, calta nu brugakmiņa un javas... Obōs gareniskajōs sinōs bazneicā, apmāram ap vydu, ireikōti leli pusoply izvērējumi, veidoj nišas, zam oltora kopenes.

Lobajā nišā paglobōts J. Kuļņevs, kreisajā — Mihaila siva Nadežda Eleonora (Ilzenbergas muiži jei nu tāva sajeme pyurā). Vērs obim kopim, paslāptim zam dīvnoma greidas, sarkofagu veidā divi bolti pīminekli, apdarynōti ar pulātu kūku.

40 godu garumā Ilzenbergas dīvnomā nikaidi remontī natyka veikti: tō cālōjs Mihails Kuļņevs nūmyra 1841. godā un paglobōts šeit pat, pa labi nu brōļa. Muižu tod pōrdeve dāls Konstantins.

Bazneica nūvacōja, interjers un apkaimes teritorēja igyva nūspīdūšu izskotu, tikai 80. godu beigōs tū izremontēja, bet 1899. godā pōrsaucē par Kuļņevu. Sakarā ar nōves 80. godadīnu (1892) uz varūņa kopa uzstōdēja akmiņa pīminekli — granīta gobols. Nu kreisōs molas pīskryvātā lūde, ar kuru nūgalynōts. Ap pīminekli uzcalts dzeļža aizžūgōjums, pakōjē pīstyprynōts portrets, nazynoma autora gleznōts ar krōsom uz boltas emaljas, kuru delegaceja atgōdōjuse nu Kļasticu 18. dragunu pulka un Grodnas huzaru pulka (šys portrets globojās Latgolas Kulturvēstures muzejā, Rēzeknē). Vysā pīminekļa garumā augšā uzlykta malni palāka marmora plōksne ar uzrokstu: »Generals Jakovs Petrovičs Kuļņevs. Dzim. 1764. g. juļa 25. dinā. Ar slavi gōja būja pi Kļasticim 1812. g. juļa 20. dinā». (Te pīlaista kliuda: Kuļņevs dzyma 1763. godā — I. J.). Pi sōnsinas golvgali pīstyprynōta taida poša plōksne ar karūga attālu, atškireibas zeimem un cytom Kuļņeva militarajom bolvom.

Plaši tyka atzeimāta Kuļņeva nōves dinas 100 godskōrta. Kopu apmeklēja militarōs un piļšōniskōs varas pōrstōvu delegācijas. Nūlyka vaiņukus, tū storpā ir sasaglobōjis leidz myusu dīnom lels sudobra palmas zors nu zyla samta ar uzrokstu »Nu mozbārnim un mozmōzbārnim«. Ilgus godus svēteicā globōjōs Kuļņevu gimines relikveja »Divmōtes svātbīldeite«, kuras ūtrā pusē varēja salaseit uzrokstu »1733. g. Vasilijš Sofronovičs Kuļņevs deve svēteību sova dāla Petra (Jakova tāva — I. J.) 10. jō dzimšonās godā. Annas Ivanovnas valdeišonās laikā Boldyrevu cīmotā».

Kai J. Kuļņeva 175. nōves dinas atceres pasōkumūs pyrms 10 godim, ari tagad muzeja un kulturās nūdaļas darbinīki pabeja pi varūņa kopa, nūlyka zīdus.

PĪGŌZNE PUŠAS PAMATSKŪLA PUŠAS VĪTVŌRDI

Dziļajā padūbē beja pļaveņa, kur zyrgus mēginova laist pīguļā. Sapyna, bet vysī bāga, nivīnu nakti nav nūturāti. Mōte saceja, ka tur vaca nauda. Liukis Andrejam un Kazuļa Ruzai tur pīdarēja pērts. Beja bēris, izgōja, redz: dag, bet nu reita stōv kai stōvējuse. Raud bārni, skaņ pūces bolss.

Ludviga ŠŅUKUTE

Dziļā padūbē veira brōļš ganēja gūvs, atsagulōs. Jū picēle un saceja: »Ej, zam akmiņa kruškeņa naudas!« Trejs reizes cēle. Liukis Jōņš un jō siva redzēja, ka Liukis Rūzeitis pērts dag. Kai braukušs tai i atbraukušs da sātai, stōsta mōtei, ka redzējušs, kai pērts dag. Bet nu reita stōv kai stōvējus.

Veronika SIŅAVSKA, 1917, Puša

Dziļajā padūbē čorts aizīt priškā.

Ontons SIŅAVSKIS, 1917

Dziļajā padūbē ir augsta egle, nu jōs vērsyunes izbrauc bolts zyrgs ar boltu jōtniku.

Jōņš BUŠS, 1934, Dorotpolē

PŠENIS (BLŪDU PŪRS),

jimūs blūds vodoj. Tur ir lels akmiņš, uz tō beja dūbe, varēja spani yudiņa pasmeļt. Pīguļā vaci gōjuši uz Blūdu pūru, veiratāvs Vasiļevskis stōsteja: »Redz, kur akmiņš, zyna, kur puiši, bet dait navar«. Pa reizem pīcom apit apkōrt. Veiratāva Vasiļevska Boleslava tāva Stanislava tāvs stōsteja, ka uz tō akmiņa čorts pi mēneša nu tōšu šyva zōbokus — i pavalk, i pavalk.

Janina VASIĻEVSKA, 1930, Vyrbuļūs

ROGONU PŪRENŠ

ir augšā uz kolna, blokus Šuņu kopi. Vasiļevskis Ontons stōsteja, ka Rogonu pūrenā lasējuš' arenis, pasarōdējus sērma golva, »Kihā!« klīguse Siermo golva tai i nūlakstējus klīgōdama, vīna kōja kai kosa pipacalta.

Janina VASIĻEVSKA

LYNAMŌRKA ĻOVYS, LYNAMŌRKA TYĻTS

— pōri grōvam bejis tiļtenš, uz kura sēdējs čortēņš. Ontons SIŅAVSKIS Kaiimiņš Tukis stōsteja, ka uz tiļtenā redzējis, kai div veiri stōv uz vīnas un ūtras tyĻta molas un svaidej plyku bārnu. Gōja gar azaru, jo beja bail.

Veronika SIŅAVSKA

Jōņu dīnas nakti, ap 12 stuņdem, kūpā ar veiru Kazimiru atsagrīzūs mōjōs, pa taipus ceļa Margeviča pļovā (Lynamōrka) kvālis žārs. Veirs soka: »Laikam koņuki sabraukuši, kurynoju guņskuru«. Sauce veiru, bet jys nagōja. Iģōjus ustobā, prosu mōtei: voi redzēji myužeigu pulceņu žāra, vasalu pleitaku. Bet pa lūgu nikō navarēja redzēt. Veirs nu reita, sīvai nazynūt, aizgōja uz turini, bet nabeja ni vītyš, ni guņskura. Tys vysš nu Pakaļņu sātas pogolma redzējōs.

Veronika SIŅAVSKA

Pi Lynu mōrka baidēja, skrituli maucēs.

Gertrude LIUKE, 1910

Beja tyĻts ar izmyurātōm margom, Babris Teklis tāvs gōja, a uz margom čorts. Jys sits, čorts, prūjom skrīnūt, pīsūlēja, ka atmokšōs. Sātā pīna pūdi ar dybnyim uz augšū, bet pīns nabeja izalējis.

Jōņš PEIRĀGS

Večim, braucūt caur Lynu mōrku, aptur zyrgu, nūraun skrytuļus, kod brauc nu dzērnovom — sviž maisus nu zyrga, izraun grūžu nu rūkom. Guņš speidēja.

Stanislava TUKIŠA, 1913

Pi Margeviča pakaļņeņa, natōli nu azara, vālūs rudiņa vokorūs speidēja guņslīmeņa — daudzi cylvāki tū redzējuši. Tei it kai korōjōs storp dabasim un zemi, beja kai molduguņš. Cyti soka — tymā vitā aprokta vaca nauda. Vēļ pavysam nasep — 1987.—1988. godūs Saska Kazimirs mēginōjis it tyvōk, bet pazūduse.

Braukuši zyrgu pajiugi, kaut kas apstōdējōjis. Zyrgi sasaslējuši pakaļkōjōs un zvīguši. Kaut kas rōvis ritiņus nūst nu rotim, maisi krituši nu jim — izskatējis, ka kaidis tūs mastu ōrā. Cytreiz tamā vitā skaitējuši »Tāvs myusu«, zyrgi gon apstōdējuši, bet nikas ļauns nanūticis. Braukuši tōļok.

Vacmōtes stōsteitū pīraksteja

Gunta LIVDĀNE

ROKTŌ UPS

ir grōvs Peirāgūs, it pret sauli. Cik jū pa dīnu izroka, tik pa nakti aizgyrude. Soka, čorti pa nakti aizgyruduš. Tagad grōvs.

Ludviga ŠŅUKUTE

BĪDAKLU PŪRENŠ

atsarūn Peirāgūs. Ti bidēja. Baba saceja, ka dazasin taidis kai veirīts, vajaga kristeitīs, tod atstōj. Peirāgs Leonora stōstēja, ka naz kas aiz muguras aizkēre un raun, sōce klīgt, kristeitīs — kai nosta nūkrita.

Jōņš un Leonora PEIRĀGI

LELAIS AKMIŅŠ

atsarodōs Peirāgūs, beja pi fermas, melioraceja nūgyrude. Vecs pīdzērs nūglobōvs zam tō naudas moku. Grib pajimt, bet naudas vitā čyuska. Mokam leli riņķi — kai čyuskai lēlas acs. Istōsteja, ka otkon jōpīsadzer, lai pajimtu, kū nūlyka. Jys tai i izdareja.

Jōņš PEIRĀGS

KAŽOVYS TEIRUMS

Pušas azara krostā natōli nu Žērķļu kopsātas, vysu dzeivi maņ nadūd mīra, lik apbreinōt boltū zyrgu (atbraukuša nu Pušas muižas cimeņa zyrgu). Bejis pīsits, nūsarōvis nu kēdes, licis azarā un pōrpeldejīs. Saiminiks, meklejūt pazudušū, vērs yudiņa pamanējis boltu muguru. Tod pēc breiža azara ūtrā krostā natōli nu skūlas iraudzējis lelu boltū un ari mozu, boltu kumeleņu. Tai stōsteja mōte.

El. RINKEVIČA,

dzymuse un auguse Lōcis, dzeivoj Leivonūs

VAPNYŠ KOLNS

— cepļa vīta, tur tagad yudinštūrņš, 12. nakti bārns raud.

Veronika DIŅAVSKA

UPIS KOLNS

atsarūn pi Baldys upis, uz jō kungi nūkātavōjuš cylvāku — Uljanu. Tur ireikova mūku lenki, vysus cylvākus sasauce skateitīs, bet pūreņu, kur jys paglobōts, sauc par Uljana pūreņu.

Valija LIUKIS

KAPLIČA

Margeviča ar sīvom sēdēja pi kapličas, brauce divi kungi divi skaisti aizjygtūs zyrgūs. Kai skrējuši, tai pi kūka (aizjyuras pīdes) izgaisuš. Tur vaca nauda, nu kapličas ir eja.

Veronika SIŅAVSKA

Krystu nu kapličas jāme nūst, bet navarēja, kamer pats nūkryta.

ŽYDA PĻOVYS

atsarūn Vōcišūs. Stōsteja veirs Jōņš Teirumniks: braukušs pīguļā, tur staigōvus meitine sorkonā capureitē. Tei beja vaca nauda.

Valentina TEIRUMNĪKA

PIĻŠKOLNY

Pi Piļškolna beja azars, trepes vede nu kolna uz leju, tur kuņdzes peļdejōs.

Jadviga STIKUTE, 1934, Puša

Vacmammās vactāvs Lelajā pīktidīnā redzējis vacmāmeņu, kura

teikuse, lai ejtū uz piļškolnu. Tur atrasšūt kadikeiti un blokom akmini. Jōnūveļ akmiņš un jōrūk, kod atrass caurumu, lai lein iškā, tur atrasšūt kungu dōrglitas un naudu. Tikai lai tū dorūt Leldinōs, kod ap bazneicu it proceseja. Jys nūsabeidīs un nagōjis.

Pīraksteja Gunta LIVDĀNE

SYUGALI

Pīsadzērīs veirs Ryks gōja nu krūga gar Syugaļu kopim uz mōjom, vyĻka da sātai pīdes vērsyuneiti. Pieški sajyuta, ka mōte raun rozoncys, bet jei beja myruse. Tod pulceņš bārnu pīsēds uz kūka golūtnes. Rōvs ratunkas klīgt, izdzēruši, aizvaduši da sātai.

Braucis brōļš kūpā vēļ ar divim puišim trejš zyrgūs nu patmaļom caur Syugaļu kopim. Vysi trejš apstōj, jo redzējuši, ka vīns veirs platmalē gōjis nu vīnas kopu molas uz ūtru, rūkōs kai dzeļčelņiku lukturēits. Apstātōjis pi leļō krysta.

PEIRĀGU KOLNS

natōli nu Bunderu mōjom. Nu meža (Peirāgu voi Piļškolna puses) iznōkuši klajumā zāns un meitine. Obi raudōjuši. Bārni bejuši apmāram vīna vacuma. Tys parosti nūticis soltūs rudiņa vokorūs voi naktīs, voi ari korstōšs vosoras dīnōs. Daži cylvāki gribēja bārnu nūmīrynōt, gōja tyvōk — bārni kai myglas pleivurā pazuduši mežā.

Ari uz uzkaļņeņa, kur tagad yudinštūrņš, naktīs skanējušas bārnu raudas.

Pīraksteja Gunta LIVDĀNE

Reizi muna baba ar probabu gōjušas laseit ūgas un sēņs gar Peirāgu kolnu pa mežu uz Piļškolnu. Sōcs jau blūds vodēt, kai it, tai atīt vīnā i tyvā poša vitā pi lela akmiņa. Salasējušas žogrus un sasvaidējušas pa taceņu, kur gōja — vairōk tur naatsagrīzušōs. Ari cyti soka, ka tur eista blūda sāta.

Pīraksteja skūlneica Gunta LIVDĀNE vacmammās Stanislavas Tukišas, 1913., stōsteitū

BUTLERY —

te ir Ignata kolns, kur melderam atrōve rūku — ti jei paglobōta. Boltais kaļņeņš — opols, ar gaišom smīltim, Pūplakšu kolns — augsts, apakšā zidēja puplakši, Garō pļova — šaura un gara storp divim kolnim, Zača dryveņa — zača auzēņas aug, Krūga kolns — senejō krūga vīta, Olūta pļova — iztak olūts, Stūpkāļņeņš — lyka stūpus, lai muižas zemi atškērtu nu zemniku, Nacauceņa — storp divim kolnim, kai pa div' ustobas, apakšā dōbuleņš, tur peļdejōs; nacauca — madu, bārnu nosōja. Gryžu pūrs — aug gryžu zōle, kod nūvōc, sabyrzt smolkim gabalenim. Ar divi pūri — Mozais un Lelais Degšnis, storp jim — Augstō saleņa. Ceiruleits — mozs kaļņeņš ar stoltom pīdem, uz jō pyrmi ceiruli dzid, Rubynu kolns — kai pavasars, tai ti rubyni vōrōs, Dzyrys pūrs — spreidi garyš lyllirozā pučēites majā zid, Romānu oka — olūts.

Valija LIUKIS

PEIRĀGI —

Leikumains ir ceļš, te ir Guļbu kaļņeņš; Opolō pļaveņa; jau pīmyntō Dziļō padūbe, Pīna kolns — plīns, boltais mōls; Gyugsta pūrs — baba nūgōjuse sēņu palasēt, pret pūru redz, ka brauc Šadurskas kuņdze (Lelajōs svātdinōs ap pušdīnem rōdējusēs). Vylkudūbe — Gencis tāvs tur ceinējis ar vyĻku, bejis apsjūzīs un cērveits bejis aiz jūstas. Ilgi ceikstējusis, ļauds runōja, ka vyĻks bejis troks. Cyuku pūreņš Lelajā padūbē pi pērts, Ropūrs — aiz upes, ganēja gūvis, bet jōs biži sleika, gryma — slapnys beja. Kolna pūreņš — uz kolna, jymā stōvēja yudiņš, Kungapūrs — aiz Kažausis mežā, Divi dyukstenis — grōvs mežā, kano-

va par Ropūru leidz Roktajai upei — ūtrai kanovai, Šveļpa olūts pļovā, Saska olūts Uzuleņā un olūts Babreiša Broņuka okā.

Ludviga ŠŅUKUTE

Vēļ te ir Pōrneiceņa — upeite kai pōrneica, kur gōja velēt drēbes, Valātyva — upeite pļaveņā, kur drēbes velēja, Leikō pride — lela, nūkoltuse, Kopukolns — pīdeites pi upes, kur cara laikūs globōja zaldatus, vēļok izimōja kartupeļus, Kaļva bārzs — nu Lopsys da ceļam, Kaļveiša pūreņš (Bronis tāva zeme), Malnais pūrs — auga dzērvines, vēļok jāme kūdru, Dziļais grōvs — aiz fermom, melioracejai likvidāts, Martas vacaine — Marta beja lela dzidōtōja.

SYUGALI

Sodlu kolns, uz molom kai sodli, vapnys cepleits — vaci cylvāki jēme boltus akmiņņus un dadzynōja kaļķi.

ŽAGARI

Mežēns — tai saucēs kolns, Greizais kolns — uz tō beja tūrņš, Rubynkaļņeņš — mozōks, Zyrga pūrs, Lynu mōrks — aiz Agatis.

Marija KAIRIŠA

Ūzula kolns — aug ūzuls, Skaistuma zona — apleik ūzuly, Skudreitis pūreņš — sīnu lyka, Prideišu pļova — pi Butleru Mileitis, Rukmona kolns. Marija (1909) un Valija (1911) LIUKES Vyrbuļūs

Tōrpa pūreņš — daudz tōrpu, Izdagušō pļaveņa, Syunōklis — pi krystcelim, Stōvais kaļņeņš, Pīdeišu pļova, Suņū kopi, Opšeņu kolns, Leļō un Garō pļovas, Turkovska akmiņš — tur baidēja vaca nauda, Ulāna Augusta lelais akmiņš — uz jō trejš grōpeites, kurōs yudiņš stōvēja.

Jezups ULĀNS

DĪTLOVI

Mōla, Nurytnu, Palazdis, Skusyulōja un Lubōna kolni.

Veronika DRYKSNA

VYRBULI

Greizais kolns, Galis tyĻts, Gōrsveja pi Kubecka, Augstais kolns, Smīļtīnīks, Pogroba kolns.

Jōņš ŠŅUKUTS, 1934.

LŌCI

Vērša pīre — stōva nūgōze, Kozu pūrs — jymā ir Bōbu ezereņš, Ceglineica, Jadvigys cepleits.

Pīters PRUSAKS

Teireleits — pūreņš pret Siņavsku, Dorba ceplis — daguta dūbe, Meža Zvidru kara kopi, Saleņa — pagureits, augstōka vīta, Lukstu pūrs, Ustobnīks — azars.

VŌCIŠI, BABRI

Babru un Dauta kolni, Kozys pļova, krystcelņiku kolns, Kausys kolns, Kunga pūrs, Tōrpudierška kolns — daudz tōrpu, Lozdys, Smīļšu, Nīdrupūra, Apaleitis un Rumuļa kolny, Žyda pļova un Bārzu pūrs.

Valentina TEIRUMNĪKA

Vēļ dažas legendas un nūstōsti, kū izdevēs pīraksteit naseņ, tōs ir par Naudas solu. Jezuiti nu zvidru laikim beja aizkarōjuši zemi, idami pa ceļu, aprokuši skreini naudas. Vēļok ļauds gribējuši atrakt, bet nikō. Kod tei nauda rokta, izšauts, tōpēc nūgrīmuse tik dzili, cik lōdiņš augstu aizlidōjis gaisā, jo grib atrast, tod jōšāun gaisā.

Jezups BUTLERS, 1910, Žērķļūs

Uz poša krosa ir akmiņš, zam tō nauda, kod pīguļā laiduši zyrgus, puišim postolōs zalta rubli pībyruši.

Valija LIUKE

Veira tāvs stōsteja, ka Naudas sola tik teišam beja sola, bet na pussola, uz turini veiri bāguši nu sīvom spēlēt kartōs uz naudu. Jō vōrds — Ontons Vasiļevskis. Janina VASIĻEVSKA, 1930., Vyrbuļūs

Latgolas nūvoda nedēļas laikroks REDKOLEGIJA
Dybynōtōjs — A. Rancāna izdevniceiba.
Indekss 3053

Masu informacejas leidzekļa registrācijas apliceiba Nr. 1609.
Iznōk nu 1994. goda 30. decembra reizi nedēļā — pīktidīnōs.

Izdevēja nūrēkinu kōnts Latvijas Unibankas Preiļū nūdaļā Nr. 468425, kods 310101900. Izdevēja adrese: A. Upiša ilā 3-49, Preiļi LV-5301, tōļrņūs 8-253-21516. 1. īspīdlūksne.

Datorsalykums Livija Kalvāne, datormaketeišona — Solveiga Sarkane. Īspīsta SIA «Latgolas druka» Bazneicas ilā 28, Rēzeknē, LV-4601